

GSID

Discussion Paper No.173

2009 7

**Graduate School
of
International Development**

**NAGOYA UNIVERSITY
NAGOYA 464-8601, JAPAN**

464-8601

原文

Ko te tama ne'e 'alu i te taí i tona vaka. 'Alu'alu 'aia pea mou te vaká ia kae kāuga leva. Kāuga 'aia o a'u ki te motu. 'Alu atu lā, nofo mai ai te finematu'a. Tau ake ki te 'one o mānava ai, 'alu atu te finematu'á o vaka'i pe ko te tagata pe ko te tama. Pea ina ui age: "Pe e ke lava mai ke tā olo ki toku ki'i 'apí?" Pea ui age: "'Eei, ha'ele koe ka e au tolotolo atu." 'Alu ake te tamá o nā nonofo kae fai foki te me'a kai a te finematu'á o kai ai ia te tagatá. Pea fehu'i age leva e te finematu'á: "Ne ke 'alu i hou vaka? Ne au 'alu i toku vaka pea kua maumau ia." "Kae e ke 'alu ki fea?" "E au 'alu ki te fenua lahí." "'Ō, kae ke fia 'alu? E ke fia hoko atu tau 'alú?" "'Eei." "Pea nofo lā hená kae au pāui ki taku fonu. E au pāui aeni ke ha'u pea ke heka ai. Pea ko ení te 'ū me'a e au kole atu kiā koe. Ko taku fonú, e higoa ko Nagone. Pea kā 'alu'alu leva ta kōlua oló, kā ke sio kua malaga ake tona 'ulú ki 'aluga pea ke 'ilo'i kua fia inu. Pea ke haga o sítake te ki'i fo'i niú o 'ai tonu ki tona gutú, kae e ke tokaga na'a me'a foki tona ihú. Pea e ke sio pē kua punou pea tuku mu'a ke ina folo. Pea toe 'ai ake tona gutú pea ke haga o hua'i ifo. Kā ke sio pē kua fualoa ta'aná punou pea e ke 'ilo'i koe kua malie. Pea kā kolua oloolo leva kae 'ago te fo'i niú ka e ke fia kai tona kano'i niú pea ke foa'i i tona ikāmuli. Tokaga na'a ke haga o sili'i tona 'ulú. Pea kolua olo 'aia, olo o kaku ki te fenuá. Pea kā kolua olo atu o a'u atu leva e loloto pea heka ai pē koe o a'u ki 'uta. Pea kā kolua a'u atu leva e mamaha pea ko ē te ki'i mo'i lolo, e ke haga leva o hua'i ki te fonú pea ke tuku age koe ke ha'u ka e ke hake koe." 'Aená, 'alu ai leva te folau.

'Alu'alu pē 'aia te tagatá, kua sio kua mahiki ake te 'ulu o te fonú pea ina haga o sítake te fo'i niu o fakainu. Pea punou. Pea toe hiki ake pea toe fakainu. Pea sio ia kua punopunou leva ia. Pea tuku ai leva kae 'alu te fonú ia i lalo kae heka foki i tona tu'á. Oloolo atu pē 'aia nāua o a'u ake ki si'i fenuá e mamaha foki ia pea kua tonu ke hifo lā ia o hake kae tuku te iká ia ke liliu, kae gāolo te fonú i te fo'i mamaha 'aia o a'u ki te 'oné kae heka pē ia. Ko tana a'u pē 'aia ki 'uta o 'alu ake ki fale o mānava pea 'alu ifo o sítake te fo'i niú o fakainu. Kae 'alu ifo pē ia 'aia o tā te lali, mā'opo'opo mai te fenuá pea na ui atu ke olo o taa'i te fonú ke mate kae ta'o. Olo ai leva nātou o tāmata'i te fonú ke ta'o. Pea puke o tafa kae i ai te ki'i tama e 'eva ai, ko te kihí'i toe. E kai pē lā te fonú ia o vaevae kae taka ai pē ia, mole 'avage ha'ana mo'i me'a. Tā foki lā ko te ki'i leka e higoa ko Taepanakihi. 'Eva'eva ai pē te ki'i toé ia pea 'osi te gaohi o te fonú pea vete ai te haha'í. Kae talu ai leva foki te puli ia a te fonú mo si'aná finematu'a. Nofonofo ai ia te ki'i toé kae 'osi te haha'í ia 'aē ne'e ta'o fonú i te mamate kae toe pē te ki'i toé.

'Alu'alu pea fokifā pē te lali o te koló, kua tā. Pea 'alu atu te haha'í o fono he e i ai te haha'í e omai mai Toga, e omai o kumi te fonú. Pea kā kua puli te fonú ia, kā ne'e kai pea kumi ake 'ona 'unó, tānaki age ke 'ave foki ia e te haha'í. Mole kei 'ilo'i ia e te haha'í te me'a 'aē ne'e ta'o ai te fonú, mole 'ilo'i ia e nātou, kua mamate te haha'í 'aē ne'e gaohi fonú kae ko te ki'i leká pē kei ma'uli. Pea logo foki te leká ia ki te ha'ele 'a te haha'í mo te fai palaulá pea ko ení ma'ana: "Ko te ā 'apē te me'a 'aē e feolo'aki ai foki te haha'í." Ne'e kumi e te haha'í te fu'u tō 'aē e higoa koa ko te tule'imapo'o. Pea ui age foki ia ki te ki'i tamá pe e i ai he me'a fēia. Pea mole 'ilo'i foki e te ki'i tamá te me'a 'aia kae tā lā ko te higoa o te tō. Pea e ui fēia age e te haha'í ki te ki'i tamá ko ē te me'a 'aē e higoa ko tuleimepo'o pea ha'u ai te leká o ta'aga mai te 'ū tō o gau o 'ave e nātou. Pea palalau ai leva te 'ū haha'í ki te fonú. Mole logo lelei te tamá ki te palaulá. 'Alu, kua logo ki te to'o o te fonú. Fakahā age e te ki'i leká pea ui mai e te 'ū haha'í: "Ko te me'a 'aia e matou omai o kumi." Keli ai, kua popo foki te 'ū 'akau ia, 'aē lā ia ne'e gaohi e te 'ū haha'í 'aē ia kua pupulí. Ma'u ake lā 'aia te 'ū 'uno o te fonú o 'ave e te kau folau mo te fu'u tō. Olo atu ia 'aia pea liliu mai leva te vaka o ha'u o 'aumai te koloa a te ki'i leká mai Toga. Pea

fēia atu te ki'i leká ia: "Oīē, mālō si'i 'ofa. Mole au fia fai ai au, e au fia fai au ho'oku ki'i tokotoko akoako lelei." 'Alu te kau Togá o ta'aga mai te 'akau mai Toga o gaohi mai tona toko. Pea gata ai leva taku kei manatu'i te ki'i tokotoko ne'e mai mai Toga. Gata ai leva te ki'i loi o te me'a 'aia.

訊

第 2 話

語り手

Hānisi Moisesese

記録日・記録地

Vaitupu

原文

Taku ki'i fāgana. Ko te tama ne'e higoa ko Lekapai. Pea ne'e ko te tamá, ne'e ko te tama fa'a gāue i tana nofó. Pea faifai 'aia pea na haga leva o tā tona fusí. Kua tō te fusí, kua hifo kātoa. Pea fokifā pē kua tō te matagí. Tō 'aia te matagí pea maumau'i kātoa ia te fenuá, maumau'i ai mo tona fusí. Pea kua lotu mamahi te tagatá. Pea fai leva tana fakakaukau ke 'alu o ta'aga hona vaka. 'Osi ta'aga tona vaká, kua toka lelei pea 'alu leva o tā fau o 'aumi o fī. Pea na haga leva o ta'aga tona fusí o tautau ke momoho kātoa. Momoho kātoa 'aia ia te fusí pea na haga leva o ha'i fakafō'ipata. Ko te toe tu'uga fō'i pata ne'e ina ma'u. Pea na haga o fafa'o ki tona vaká pea ina haga leva 'aia o toko, tokotoko fakahaga mai pē ki te mata fenuá. Pea fehu'i ifo e te haha'í: "Lekapai, ko ē koa, kuá ke 'alu koe?" Pea na tali leva o fēia: "Ko taku 'alu 'aení ko te kumi o te matagí. Kau ma'u, kau tāmata'e. Ko ia lā, 'aē tupu ai taku 'alú." Pea 'alu ai leva te tagatá.

'Alu, 'alu, 'alu 'aená te tagatá, fokifā pē kua kite te ki'i motu. Tau atu lā ki ai, sio atu ia mole he fale. Ko te fu'u fā pē e tahi pea mo te fue e tolo ai i te ki'i motú. Pea 'alu atu leva 'aia o toho tona vaká ki te ki'i lalo faá kae nofo leva o fakamalumu ai. Kila atu ia ki te ki'i lotu motú e tula mai te 'ulu o te fāfine, e ho'i tula mai pē ia, mole foki he fale ia e sio ki ai. Pea kalo mai ke 'alu age. Pea 'alu, 'alu atu te tagatá, hoki ila ia. Ila ia, tā ko te fale ia 'aē tu'ú ka e lanu tahi ia mo te 'ahó ia. Pea nā palalau ai leva mo te fāfiné. Pea ui age e te fāfiné: "Lekapai, ko ē e ke taka hē?" E 'ilo'i ia e te fāfiné te higoa o Lekapai kae he'eki 'ilo'i ia e Lekapai te higoa o te fāfiné. Pea ui age leva e Lekapai: "E ke 'ilo'i ko taku ha'u 'aení, ne'e i ai te tu'utāmaki ne'e hoko i to matou fenuá, ko te afā.

Pea ko ia lā 'aení au ha'u o kumí. Kau ma'u, kau tāmāte'i he kua maumau 'osi to matou fenuá i tana agi ne fai aké." Pea ui age leva e te fafiné: "'Io. Ha'u lā ke tā nonofo." Pea avahi mai te matapaá pea ulu atu Lekapai ki fale o nā nonofo ai leva. Pea hoki ui age leva e te fafiné kiā Lekapai: "E ke 'ilo'i ko au 'aení, ko toku higoa, ko Hinahināmatagi. Ko toku higoá 'aia." Pea nā nonofo ai leva. Pea ui age leva e te fafiné: "E ke 'ilo'i ko taku fa'éé, ko ia 'aē e higoa ko te Afā. Ko ia lā ne'e tō atu ai kiā koutou. Kote'uhí e nofonofō pē ia, kua 'ita pea matagi'ia. Ko ia lā, ne'e hoko ia ki to kotou fenuá. Pea ke 'ilo'i ko ē age pē e nofō pea kā e ke fia felāve'i mo ia, pea hoki i ai pē to tā temi, hoki tā olo o felāve'i ki ai."

'Aená, hoko lā ki te tahi 'aho leva pea ui age leva e Lekapai: "Hina, kuau loto ke tā olo mu'a o felāve'i mo tau fa'éé." Pea ui age leva e Hina: "Talitali age lā hení ka e au 'alu o fafagu." Pea ko te fa'ahiga fafagu o te finematu'á, e alaala pē ki tona la'é pea 'ala. 'Alu atu pē ia Hinahināmatagi o alaala ki tono fo'i laé pea 'ala ake o fehu'i mai: "Hinahināmatagi, ko te ā te me'a kua ke loto ki aí?" Pea tala atu e Hinahināmatagi: "Ko ení te tagata ne'e ha'u o kumi koe. Ko ia 'aē e au ha'u o fakahā atu." Pea na ui age leva: "'Io. 'Alu lā o fakahā ki ai ko 'apogipogi uhu, e kolua omai ai ki hení ke mā felāve'i ai mo te tagatá." Pea nā nonofo ai leva.

'Ala uhu pē 'aia pea nā olo ai leva. Olo atu lā 'aia, tā ko te finematu'á ia, e takoto, e tuku tona 'ulú i te mamahá i te loto falé ka ko tona sinó kātoa, e tuku i te tai. Pea fafagu ai leva e Hinahināmatagi o 'ala. Pea fakamālō mai kiā Lekapai pea fakamālō atu Lekapai ki ai. Pea fehu'i leva e Afā: "E au fia 'ilo'i, Lekapai, te 'alu'aga o tau fekaú 'aē ne ke taka ai ke tā femahino'aki." Pea tala atu ia e Lekapai: "Ha'u lā ko te kumi o te afaá he e au loto ke au tāmāte'i." Pea ui atu leva e Afā: "E tā fai tāua ki ai, Lekapai. Pea e ke teuteu lā koe peau fakalogo atu leva pe ko fea to tā temi." Pea ui age leva e Hinahināmatagi: "Lekapai, teuteu lā koe o fakalogologo. Ko ení, kua tala mai e te finematu'á ko kōlua e kolua felāve'i."

'Osi teuteu pē ia Lekapai pea na tala atu ia kiā Afā: "Kuau toka lelei au." Pea agi te matagi. Agi pē te matagi, ko te 'ave 'aia o Lekapai o tuki hā'ele i te 'ā o te falé. Faifai 'aia, kua 'osi te mālohí o Lekapai pea kole mai ke fakalelei kae tuku mu'a. Pea nonofo. Pea lea mai ia Lekapai: "Afā, kuau toka lelei." Toe agi mai te afaá o toe hikihiki mai to'oná mālohí o 'ave leva Lekapai o tuki hā'ele pē i 'aluga i te tulutulu 'aē o te falé. Faifai 'aená, kua 'osi te mālohí o Lekapai pea na kole atu ke fakalelei kae tuku mu'a kae mānava. Tu'a tolu. Kua 'ave 'osi Lekapai o tuki i te tu'apatū 'aē o te falé. Mole kei 'ilo'i e Lekapai hana pule'aki. Pea kole atu ai leva kiā Afā ke fakalelei si'ona lotó, kua fe'auga. Ko ia, kua 'osi tona mālohí. Tā ko te koga ia 'aení ne'e taka aí, mole feala ia. Pea lea mai leva ia Afā: "Lekapai, tā fai ki ai. Ko te me'a e tahi e au fia kole atu, e ke nofo lā o nonofo mo taku ki'i ta'ahiné he mole hona ia falanaki'aga kā ke nofo lā o tauhi kiā māua." Pea tali ia Lekapai: "Fakalelei ia Afā, e mole au nofo he e au fia 'alu mu'a o tala taku fekaú ki te fenua ne'e au 'alu ifo aí."

'Alu ifo Lekapai o toho'i ifo tona ki'i vaka 'aē ne'e 'alu aí, ka kua maumau, kua popo ia. Pea 'alu ake leva ia Lekapai kiā Hinahināmatagi o kole age ki ai ke fakalelei tona lotó pe mole hona vaka. Pea ui age leva e Hinahināmatagi: "Lekapai, e i ai toku vaka. Kā e fēnei tona 'alu'agá, e au tuku atu 'aení toku vaká ke ke 'alu aí. Pea kā ke tau leva ki tou fenuá peá ke haga o fakaliliu mai toku vaká ke ha'u." Pea ui atu pē e Lekapai: "Tā fai tāua ki ai, Hinahināmatagi." Kā ko te vaka 'aē o Hinahināmatagi, ko te fonu. Pea ko te higoa o te fonú, ko Hagone. Pea heka ai leva ia Lekapai ki te vaká o ha'u.

Ko tana ha'u 'aená, pea fuafualoa pē ai tanā mavae ai mai te motú pea lea atu leva te fonú: "Lekapai, kā ke fia inu pea ke fāfā atu ki toku ikāmulí, ko ená pē te talua'i niu e tau i ai o ke to'o ai hou fo'i niu o inu." Pea mafuli leva ia Lekapai ia o to'o te talua'i niú o inu tona fo'i niu. Pea lea atu te fonú ki ai: "Pea kā e ke fia kai tona

kakanó pea ke tuki'i ki toku paletai o kai tau kano'i niú." 'Osi te inu 'aē o te fo'i niú a Lekapai pea mafuli ia o to'o te fo'i niú o tuki'i ki te fo'i 'ulu 'aē o te fonú. Pea 'ita ai te fonú o uku ai te fonú ki lalo. Nofonofó te fonú, kua toe 'ofa foki ia i te kāuga 'aē a Lekapai. Hake te fonú, fakaheka ia Lekapai. Pea ui atu leva e te fonú: "He'e koe ne'e tā tālaga lelei pē ke ke tuki'i te fo'i niú ki toku paletai kā ke tuki'i leva koe ki toku 'ulú." Pea ha'u ai to nāuá fāgona.

'Alu ake, 'alu ake te fonú, tau ake ki te faha'i muli 'aeé, ki te koga me'a e higoa ko Faka'utu. 'Alu ake lā, tau pō'uli ake te fāgona o nāuá. Kā ne'e i ai te faga ne'e tata'o i ai i te faha'i muli 'aia i Faka'utu. Pea logologo liliki pē ia Lekapai, e i ai ia te fo'i māholo ia e tagi ifo ia i te faha'i 'aeni mai Matavili mo Faiafā. Logo pē ia Lekapai kua kilisia 'ona va'é i te maká. Tō Lekapai mai te fonú, lele ki te maholó. Kae tā kua 'osi tō lotoa te fonú ia i te loto fagá. 'Alu Lekapai ia ki te māholó kae 'alu ake si'i fonú ia o maha ia. Hifo ifo lā te tu'i 'aē o te fagá o ma'u te fonú i te loto fagá. Pea haga ai ia te haha'i ia o to'o te fonú o 'ave ki 'uta. Kae māholo ai Lekapai ia.

Logologo liliki ia Lekapai i te māfoataá, ko ē te fonú e talanoa'i ke tāmata'i ke ta'o. Manatu'i e ia ko te fonu 'aē ne ha'u ai. Pea lele atu. Lele atu lā ia 'aia, kua tāmata'i te fonú. Pea ko te me'a pē e tahi ne'e ina kole leva ki te haha'i ko te 'uno 'aē o te fonú ke tuku age ma'a ia. Pea haga ai leva te haha'i o to'o te 'unó o tuku ia ma'a Lekapai kae kai ia e nātou te fonú. Kei higoa ai nei ia te matāfaga 'aia e tu'u i Faka'utu ko Hagone kote'uhí ko te higoa o te fonú 'aē ne'e maha'ia ai. 'Osi kai te fonú ia pea to'o leva ia e Lekapai ia te 'unó o ha'u mo ia. Tana ha'u 'aia o keli te luó. Keli te luó, fokifā pē te ki'i tamasi'i e ha'u. Ko ta'aná aia ha'u o tu'u o sio i te keli 'aia o te luó. Ko Lekapai toko tahi pē ia ne ina keli te luó kā kua ha'u foki ia o fakapalalau'i Lekapai o māholo ai lā te keli 'aia o te luó. E holo pē he fa'ahi ki te loto luó pea ui atu e Lekapai: "Nofó ma'u mo te holo te luó, he'eki sio mai lā e au kinakina." Ka e he'eki i ai he higoa o te ki'i tamasi'i. Pea fai te keli 'aē o te luó. Keli, keli, hoholo atu te ki'i tamasi'i ki te tahi fa'ahi, holo ki te luó. Kua kinakina ia Lekapai pea mafuli mai leva o 'ai te fo'i pā o te tamasi'i o 'ai ki tona tumu'aki o higoa ai lā te ki'i tamasi'i ko Taepanakihi. Pea kei gaohi ai lā ia te luó i te temi 'aia, kua higoa te tamasi'i ko Taepanakihi. 'Osi tanu te 'unó i ai pea omai leva nāua. 'Alu te ki'i tamasi'i, ia Taepanakihi ia, 'alu Lekapai ia, tahivete. Mate Lekapai.

Pea nofonofó ia Taepanakihi pea hifo ifo leva ia o ha'uha'u pē ki 'one. Kā ku mā'opo'opo fuli te fenuá ki te haú. Pea fai leva ia te kavá. Pea 'avatu pē 'aia te 'uluaki hu'a kava 'aē a te haú pea fai tana kisu ke 'osi age lā te inu o tana hu'a kavá pea kai ki he tule'imapo'o. Pea felele'i ifo pē te haha'i o omai o kumi te kisu 'aē o te haú. Omai lā 'aia te lelé, e ha'u, ha'u pē te tamasi'i i te matā'oné pea pāui: "Ke kotou tutu'u mai mu'a pe ko te ā te me'a 'aia e kotou taufelele'i ai hagē e i ai he logo?" Pea tali ifo pē ia e te fagoná: "Pōlago, ko te me'a 'aia e ke fakalavelave?" Pea fakalaka te fagoná ia o 'alu. Pea lele age te tahi kau lele. Pea pāui ia Taepanakihi: "Ke kotou si'isi'i mai mu'a pe ko te ā te me'a e kotou felele'i ai nā e i ai he logo?" "Pōlago, kotou kihi'i tamasi'i 'aená e fakalavelave te felele'i a te haha'i lalahi?" 'Aená o tu'a tolu te fagoná. Pea hoki tu'u. Pea hoki fehu'i ai leva e Taepanakihi pea tala age lā e te fagoná: "Ko ta matou 'alu 'aeni o kumi te kisu o te haú." Pea na fehu'i: "Ko te ā tana kisú?" "Ke 'osi age lā te inu o tana hu'a kavá pea kai ki he tule'ima'opo." Pea na fekau atu pē ki te haha'i: "Liliu, liliu. Kotou kātaki lā o liliu o olo ki tona loto 'aá, ko te koga me'a kātoa 'aená e tu'ú ko te tō. Pea kotou olo atu o tule'i ifo pea mapo'o. Pea kotou tule'i atu he fu'u tō pea māpo'o. Ko ia 'aia. Pea kotou avaifo 'aia." Olo atu lā 'aia o fai te koga 'aē ne fakahā agé o 'avatu lā ki ai. Ko ia pē.

Pea toe 'avatu tana luā kavá pea toe kisu te haú ke 'osi age lā te inu o tana hu'a kavá pea kai ki he sōlialepili. Pea fai ifo te taufelele'i kei ha'u pē te ki'i tamasi'i i te 'oné. Olo atu pē 'aia, kua hagē ku natou 'ilo'i

leva te ki'i tamasi'i, o pāui mai ai te ki'i tamasi'i ki te 'uluaki fagoná pea tu'u. 'Aē o fakalavelave pea tala age e nātou e felele'i lā ko te kumi o te kisu o te haú ke 'osi age lā te inu o tana hu'a kavá pea kai ki te sōlialepili. Pea na fekau atu ai pē ke liliu. "Liliu atu. Kotou olo atu pē aná ki tona loto 'aá. E tu'u ai nā te hopá kua fesōlia'aki ai pē te pilí, te mokó mo te kumaá i te kai o te hopa kua momohó. Pea kotou haga o paki'i ifo o 'avatu ki ai." Olo atu lā 'aia o avaifo. Ko ia 'aia.

Pea tolu hu'a kavá leva pea toe fai tana kisú ke 'osi age lā te inu o tana hu'a kavá pea kai ki he hiligā kumā. 'Aená e olo ifo pē te fāgoná kua i te va'e falé ia Taepanakihi. Pea na fehu'i mai pē pea tali atu pea na ui atu: "Kotou kātaki atu ki te fale 'aē e tu'ú. Ku tānaki ai nā te 'ufi, fefaipalepale'aki ai te kumā i ai o 'avaifo ki ai he ko ia 'aia." Pea fehu'i ai e te haú ki te haha'i pe e natou 'ilo'i iā ai. Pea tala age e te haha'i: "Ko ē ifo te ki'i tamasi'i e tu'u maí. Ko ia 'aē ne'e ina fakahā mai kiā mātoú." Pea fakauga e te haú ke 'avake. Ko tona 'avake 'aená o te ki'i tamasi'i o fehu'i pea tala age e Taepanakihi ko ia. Pea tala age e te haú: "E ke 'ilo'i te tanu'aga o te 'uno 'aē ne'e kōlua tanú. Pea tala age e Taepanakihi: "Eei, e au 'ilo'i." Pea fekau ai leva ke olo o huke. Ko te fu'u 'akau 'aē ne'e tu'u i te luó, ko te toe fu'u 'akau fakamataku. Pea na fekau leva e Taepanakihi ke keli mai te gata'aga 'aē o te 'aka o te 'akau o a'u ki te tu'ulaga 'aē o te fu'u 'akau e totonú o to'o lā 'aia te fu'u 'akau 'aē mai ai e mole puli he 'aka, to'o kātoa 'osi, to'o ki tu'a kae keli. Pea fekau leva e Taepanakihi ki te kau tagatá ke kātaki o olo ki te haú ke kumi mai ni kato ke fafa'o ki ai te 'unó. Pea olo ai. Olo atu 'aená o 'aumi 'aia te 'ū kato polapola hagē ko te 'ū kato fakafenuá. Omai 'aia o 'avatu pea ui age e Taepanakihi mole ko ia 'aia. Pea fekau e Taepanakihi ke olo o ui age ki te haú ke kumi mai ni kato ke fafa'o ki ai te 'unó. Olo atu pea omai mo te 'ū kato tāuga ko te 'ū kato fakafafiné. Omai 'aia o 'avatu. Pea ui age e Taepanakihi: "Kailoa, mole ko ia 'aia." Pea na toe fekau ke 'alu te kumi mai o te 'ū kató. Omai mo te kié mo te gatú, ko te 'ū koloa faka-'Uvea ke 'avatu. Mole ko ia 'aia. Ui age e Taepanakihi: "Kotou olo o ui age ki te haú ke mai tona gutú ke fafa'o ki ai te 'unó he ko te 'uno 'aeni, mole ko he 'uno koloa. Mole 'aoga to'ona 'ai ki he me'a na'a 'uli pe ko te ā he tu'uga fā'ahiga me'a e 'ai ki ai kae mai tona gutú ke fafa'o ki ai te 'unó." Pea 'alu atu tona fakahā ki te haú pea 'ita ai te haú. Pea fekau leva e te haú ki te haha'i: "Koutou kātaki lā o olo o puke mai te tamasi'i ke tāmata'i." Pea olo ai o puke ake te ki'i tamasi'i o 'avake 'aia o fai tona fakamāu'i. Pea 'osi pea tāmata'i ai. Pea 'osi ai mo si'i ki'i fāgoná.

訳

注

. 'Uvea
New Caledonia Loyalty
Dolphin Samuel
Wallis I. ha
o ' o ' .

. *Hibiscus tiliaceus* Linnaeus

. *Pandanus tectorius* Parkinson

. Hina matagi
. afā

II.

II.

II.

Taepanakihi

Piper methysticum Forster f.

kisu

Bataillon

kisu

rejeter de la bouche une partie d'un liquide qu'on a bu; *kisu kava*

rejeter le kava (seul emploi)

kisu

Gifford

[Beatrice Shirley Baker]

kisukava

toast

Churchward

kisukava

to make an

enigmatic statement or request after drinking kava

tule'i

mapo'o

sōlia

soldier

le

pili

hiliga

kumā

Broussonetia papyrifera [Linnaeus] Ventenat

FAKĀMALŌ

E au fia fakamālō lahi ki te haha‘i fuli ne‘e natou tokoni mai i te fa‘ufa‘u o te gāue ‘aení, tāfito kiā nāua ‘aē ne‘e nā fai te ‘ū fāgoná — ko to nā higoá, e tu‘u i te fakamatala ki te fāgoná taki tahi — pea mo Sako Makilina, Seuvea Koleti mo Bernadette Halagahu, ‘aē ne‘e nā tokoni mai i te fakatonutonu o te ‘ū fāgoná mo nā fakamahino mai te ‘ū me‘a ne‘e faigata‘á, pea mo Moseniolo Lolesio Fuahea, Moseniolo Ghislain de Rasilly, Pātele Falakiko (François) Jaupitre, Felela Mikaele ‘Akile‘o Kaikilekofe mo te kau felela mo te kau gāue fuli i Lano, ‘aē ne‘e natou tali lelei au i taku ‘alu ki ‘Uveá pea mo natou tauhi au i te ‘aho fuli.

1978

2004

1989

Bataillon, P.

1932 *Langue d’Uvea (Wallis): Grammaire–Dictionnaire Uvea–Français, Dictionnaire Français–Uvea–Anglais*. Paris: Geuthner.

Burrows, Edwin G.

1937 *Ethnology of Uvea (Wallis Island)*. Bernice P. Bishop Museum Bulletin 145. Honolulu: Bishop Museum.

Churchward, C. Maxwell

1959 *Tongan Dictionary: Tongan–English and English–Tongan*. London: Oxford University Press.

Gifford, Edward Winslow

1924 *Tongan Myths and Tales*. Bernice P. Bishop Museum Bulletin 8. Bayard Dominick Expedition No. 8. Honolulu: Bishop Museum.

Institut d’Emission d’Outre–Mer

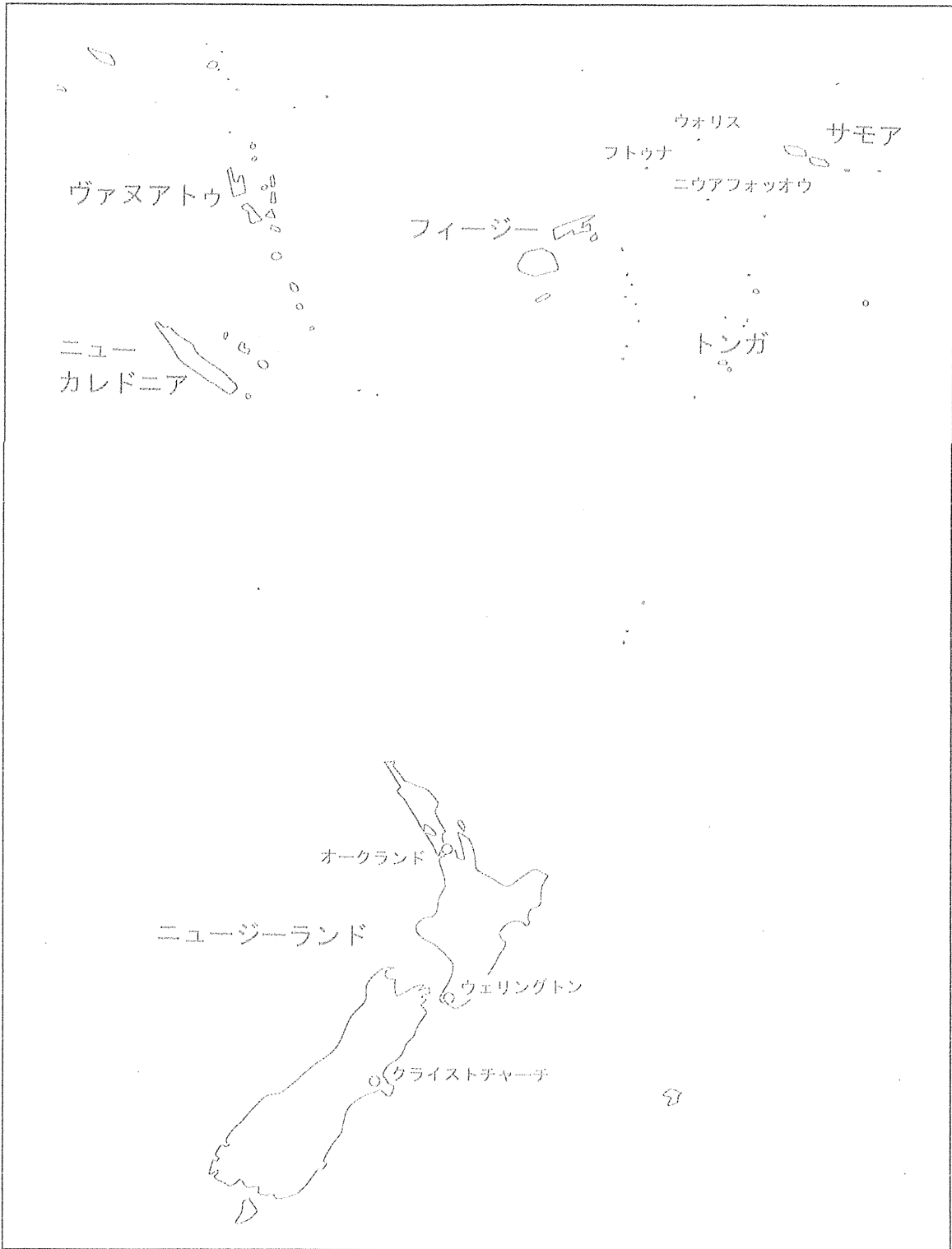
2005 *Wallis et Futuna*. Rapport Annuel 2004. Mata‘utu: Institut d’Emission d’Outre–Mer.

Service Territorial de la Jeunesse et des Sports

2003 *Un Herbier: Wallis & Futuna*. Nouméa: EIP Nouméa.

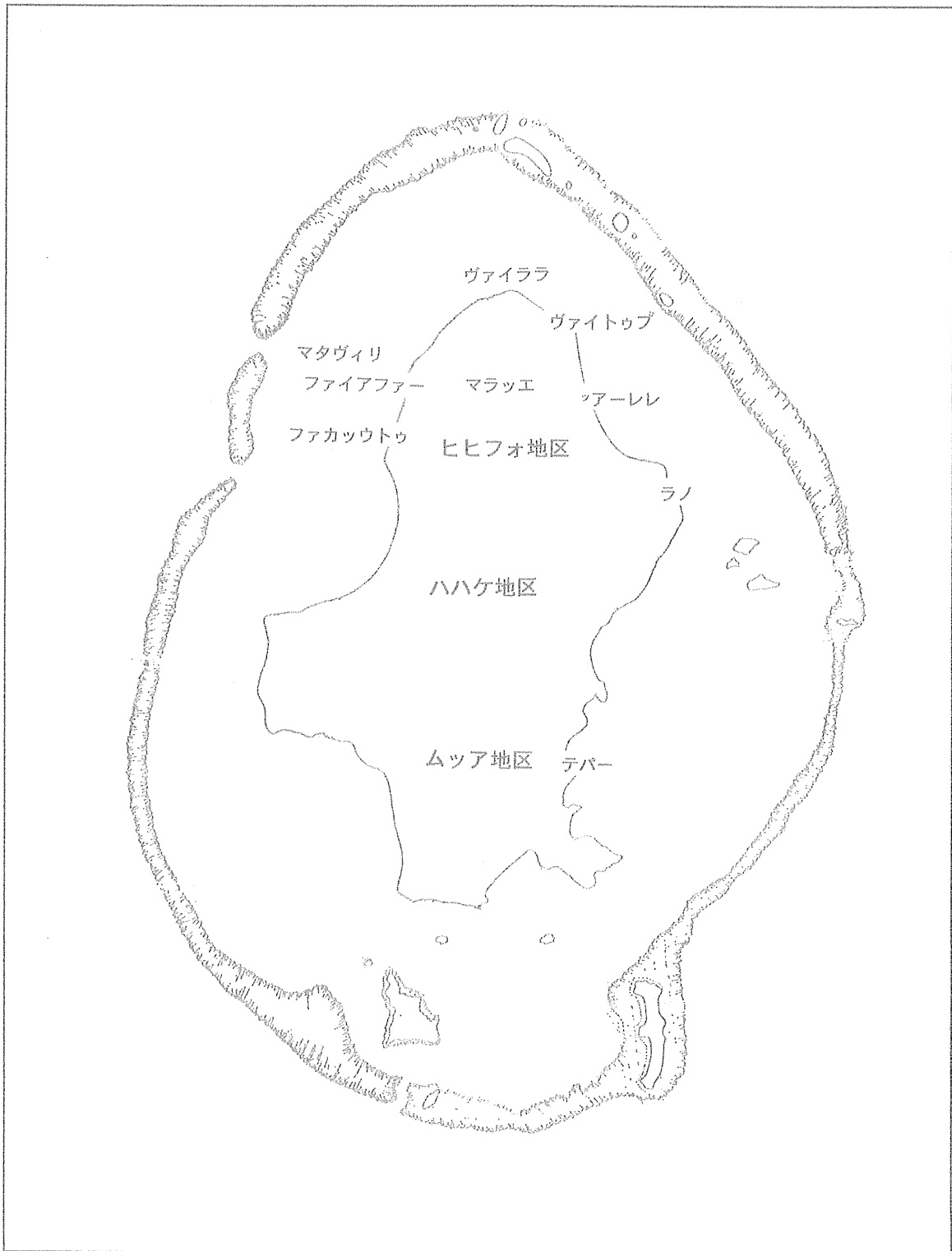
Wurm, Stephen A. and Shirô Hattori, eds

1981 *Language Atlas of the Pacific Area*. Canberra: Australian Academy of the Humanities.

地図 I.

(Wurm Stephen A. and Shirô Hattori, eds, 1981,
Key to Map Plates に基づいて作成)

地図 II.

(Burrows, Edwin G., 1937 : 9 に基づいて作成)